

יחסי ישראל-קטר

אתגרים

אירועי ה-7 באוקטובר, שהתאפשרו בין היתר בשל תמיכתה של קטר בארגון הטרור חמאס, ואופן התנהלותה של קטר במשא ומתן להפסקת המלחמה ולשחרור החטופים, המחישו באופן ברור כי האמירות אינה יכולה עוד להיחשב שותפה פרגמטית של ישראל.⁴⁰

קטר היא אחד מגורמי המימון העיקריים של ארגון הטרור חמאס, בדרכים ישירות ועקיפות. האמירות אף מעניקה לארגון תמיכה מדינית ולוגיסטית, ועדיין, למרות דיווחים על הנחייתה למנהיגי חמאס לעזוב את קטר, מארחת בתחומה אנשי מפתח בהנהגת חמאס. חרף מנופי הלחץ הכבדים שברשותה על הארגון, הסתפקה האמירות באיזמים ולא נעתרה להפעיל את מלוא כובד השפעתה על ארגון הטרור לקידום מתווה לשחרור אסירים. משחקה הכפול של קטר, שאיפותיה למיצוב מעמדה האזורי בחסות המעורבות במשא ומתן ומינוף מעמדה האזורי לצורך השפעתה השלילית בעולם החופשי, בדגש על ארה"ב, פועלות נגד האינטרסים הישראליים. מעורבות פעילה של קטר ב"יום שאחרי" ברצועת עזה תכביד ותקשה עוד יותר.

משחקה הכפול של קטר, מינוף מעמדה האזורי לצורך השפעה שלילית בעולם החופשי, פועלים נגד האינטרסים הישראליים

תגובתה של קטר לאירועי ה-7 באוקטובר הדגישה את תמיכתה בחמאס, גם באמצעות רשת אלג'זירה, שהפכה לשופר תעמולתי של חמאס ולפלטפורמת ההסתה המסוכנת ביותר בכל הנוגע לעולם הערבי, וגם מאז היא רק התנגדה ל"פשעים" הישראליים. האמירות חותרת להביא לסיום המיידית של המלחמה בעזה בתנאים שיותירו את חמאס בשלטון.

קטר אף מבקשת למלא תפקיד מסוכן ב"יום שאחרי". האמירות הינה תומכת נלהבת בהקמת מדינה פלסטינית בשטחי יו"ש ועזה, אך מבכרת את חמאס על פני פת"ח, ולכן סביר להניח שתשמש רזז ליישום של מודל בשותפות חמאס.

לאיראן ולקטר יחסים הדוקים. איראן תמכה בקטר לאחר החלטת מדינות המפרץ להטיל עליה חרם, ובמהלכו גדל ייבוא הסחורות מאיראן לקטר במידה ניכרת. השותפות בין המדינות ניכרת גם בסולידריות ובעמידה של דוחה לצד טהרן אף במחיר התנגשות עם וושינגטון: בעקבות המתקפה האווירית של איראן נגד ישראל ב-14 באפריל הודיעה קטר לארה"ב כי לא תאפשר את השימוש במרחב האווירי ובבסיסים שלה לפעולה צבאית נגד איראן.

קטר גם פועלת ללא לאות לחזק תנועות אסלאמיסטיות כגון אל-קאעידה, דאע"ש והאחים המוסלמים. האמירות אירחה בתחומה את הנהגת האחים המוסלמים, לרבות מנהיגה הרוחני יוסוף אל-קרדאווי. תמיכתה הכלכלית באחים המוסלמים במצרים החלה על פי החשד כבר ב-2013. עוד נטען כי פעילים מקרב אל-קאעידה ודאע"ש הקימו רשתות מימון בשטחה, וב-2021 פתחה מחלקת המדינה בחקירה על סיוע שלה למשמרות המהפכה. קטר נותנת רוח גבית לתנועת האחים המוסלמים גם בזירת אירופה (בעיקר באיטליה, צרפת, שווייץ וגרמניה) באמצעות קרן הצדקה הקטרית Qatar Charity.

40 נועה לזימי, יחסי ישראל-קטאר: אתגרים מרכזיים והמלצות למדיניות, מכון משגב, 30 ביוני, 2024.

בשני העשורים האחרונים הצליחה קטר לבסס תדמית אטרקטיבית ונכסית בקרב מדינות המערב הודות לעושרה הרב, היותה ספקית אנרגיה מרכזית, ומגוון מכשירי עוצמה רכה שברשותה, ביניהם מימון אקדמי נרחב לאקדמיה האמריקנית, השקעות בנכסים מעבר לים וכן מיצובה כמתווכת-על. המעמד שהצליחה קטר לקנות בווישינגטון, הרואה בה בעלת ברית אסטרטגית חיונית, אף מהווה מכשול בפני ישראל ברתמת ארה"ב להפעלת לחץ לשינוי המדיניות הקטרית כלפי חמאס. גם איטליה, גרמניה ובריטניה נמנות כיום בין שותפות הסחר החשובות ביותר של קטר.

קטר היא התורמת הזרה הגדולה ביותר למוסדות אקדמיים בארה"ב. על פי הערכות, במשך כשני עשורים השווי הכולל של התרומות שהעניקה קטר לאוניברסיטאות אמריקניות והחוזים שחתמה עימן עמד על 4.7 מיליארד דולר. נראה כי כדי למקסם את השפעתה על האקדמיה האמריקנית הגבילה קטר את תרומתה למספר מצומצם של מוסדות, הכוללים את אוניברסיטאות העילית בארצות הברית. במוסדות שקיבלו את הכסף באופן לא מתועד, קמפיינים פוליטיים להשתקת אקדמאים היו נפוצים יותר, וסטודנטים דיווחו על חשיפה גדולה יותר לרטוריקה אנטישמית ואנטי-ציונית.

המלצות

ישראל לא תוכל לצפות מווישינגטון, לפחות לא בטווח הקרוב, להמיר את החיבוק החם שקטר זוכה לו מצידה בגישה אסרטיבית יותר שהייתה מאלצת את דוחה למשוך את תמיכתה מחמאס ולהפעיל את מלוא כובד השפעתה עליו. לכן עליה לעשות כל שביכולתה לצמצם את ההשפעה הקטרית בזירה הפלסטינית הבאה על חשבון אינטרסים ישראלים חיוניים.

ישראל אינה צריכה להשלים עם התפקיד המרכזי של קטר בתיווך עסקת חטופים. בד בבד, כל אימת שהאמירות אינה נעתרת לדרישה לגרש את ראשי חמאס משטחה ומסתפקת באיומי סרק או בהודעות סרק על הנחייתה להם לעזוב את קטר, ישראל צריכה לשקול פגיעה בראשי חמאס בדוחה. כמו כן, בשאלת "היום שאחרי", על ישראל לבלום את מאמצייה של קטר להתבסס כגורם רב-השפעה בקידום מתווים לניהול האזרחי ולשיקום הרצועה, שכן משמעות הדבר היא חיזוק מנגנוני השלטון של חמאס שייוותרו ברצועה בתום המלחמה.

בשיח עם גורמים בינ"ל חשוב להדגיש את הזיקה של קטר לאחים המוסלמים, לאיראן ולגורמי טרור, ואת ההשלכות החמורות של בחישה במזה"ת על היציבות האזורית. בהקשר זה, יש להשיק קמפיין תקשורתי נרחב שיחשוף את פרצופה האמיתי של קטר כמדינה תומכת טרור ויערער את תדמיתה כמדינה מוסלמית מתונה ומתווכת הגונה.

בשלב זה מומלץ לקובעי מדיניות בישראל למקד את מאמצייהם לאו דווקא מול הממשל האמריקני אלא בדרגים נמוכים יותר; מוטב לנסות לייצר שיח פורה מול חברי קונגרס, גורמים מקצועיים, ארגונים ושדולות הפועלים לחשיפת המניעים העומדים מאחורי מדיניות החוץ הקטרית וההשלכות הבעייתיות של השפעתה. בין השאר יש להבליט את הבעייתיות של ההשפעה הקטרית באקדמיה האמריקאית ואת הצורך לנקוט צעדים כדי להתמודד עם התופעה. ניתן גם לקדם את פתיחתה של חקירה פדרלית נגד האוניברסיטאות המקבלות מימון מקטר על מנת לבחון לעומק את ההשפעה שהייתה לכך על התגברות העוינות בקמפוס כלפי סטודנטים יהודים.

נכון תעשה ישראל אם תרתום גם את ממשלות אירופה לטובת הנושא על מנת שהן תנקוטנה צעדים כלכליים נגד קטר בשל תמיכתה בחמאס ובאסלאמיזם הרדיקלי. כמו כן יש לפעול

מול גורמים בסקטור הפרטי, במגזר השלישי וכן בשותפות עם מובילי דעת קהל ומשפיענים המקיימים קשרים עם האמירות, על מנת שאלו יחרימו כנסים ואירועים בינלאומיים באירוח או במימון קטר, ויכריזו על ביטול השתתפותם כאקט מחאתי עד לשחרור כל בני הערובה.